

Odpovědnost banky za provedení platby

Banka, jako specializovaný obchodník, musí nést kvalifikovanou odpovědnost za úroveň a kvalitu bankovních služeb. Tuto profesionální odpovědnost není možno přesouvat na klienta (majitele běžného účtu), který má právo očekávat, že banka uskuteční jeho jménem platby jím určeným osobám (ust. § 709 odst. 1 obch. zák.) tak, aby platba byla včas a řádně provedena. V mezinárodním obchodním styku provádějící banka sama volí trasu, po které bude platba provedena a banku (banky) v zahraničí, které event. budou zprostředkujícími bankami, jejichž prostřednictvím bude platba postupně realizována. Provádějící (tuzemská) banka musí zároveň vzít v úvahu i všechny rizikové faktory, např. též tzv. rizikovou oblast. Odpovědnost za tento postup nelze přesouvat z kvalifikované banky na zákazníka.

Banka, jako specializovaný obchodník, musí nést kvalifikovanou odpovědnost za úroveň a kvalitu bankovních služeb. Tuto profesionální odpovědnost není možno přesouvat na klienta (majitele běžného účtu), který má právo očekávat, že banka uskuteční jeho jménem platby jím určeným osobám (ust. § 709 odst. 1 obch. zák.) tak, aby platba byla včas a řádně provedena. V mezinárodním obchodním styku provádějící banka sama volí trasu, po které bude platba provedena a banku (banky) v zahraničí, které event. budou zprostředkujícími bankami, jejichž prostřednictvím bude platba postupně realizována. Provádějící (tuzemská) banka musí zároveň vzít v úvahu i všechny rizikové faktory, např. též tzv. rizikovou oblast. Odpovědnost za tento postup nelze přesouvat z kvalifikované banky na zákazníka.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 690/2001, ze dne 8.1.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce V. G. - H. D., proti žalované K. b., a. s., o 241.596,10 Kč s přísl., vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 46 Cm 485/98, o dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 5. června 2001, čj. 5 Cmo 800/2000-61, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Vrchní soud v Praze shora označeným rozsudkem rozhodl v předmětné věci k odvolání žalované proti rozsudku Krajského obchodního soudu v Praze ze dne 14. 9. 2000 čj. 46 Cm 485/98-39, že napadený rozsudek soudu prvního stupně se ve vyhovujícím výroku ve věci samé (část I. výroku) a ve výroku o náhradě nákladů řízení (část III. výroku) potvrzuje s tím, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení a že dovolání se přípouští.

Žalobce se po změně žalobního návrhu a po částečném zpětvzetí návrhu domáhal na žalované, aby mu zaplatila Kč 155.175,- s úrokem z prodlení 17 % od 11. 9. 1998 do zaplacení a dále zaplacení Kč 86.421,10 s úrokem z prodlení 17 % od 16. 3. 1999 do zaplacení. Žalobce poukázal částku USD 5.000,- na účet AO „A...“ v B. v Rusku u B., platba však na účet nedošla, protože jedna ze zprostředkujících bank, I. M., ztratila licenci a platba v ní uvízla. Adresát platby odmítl přijmout další

dodávky, na kterých je žalobce závislý a byla mu tak způsobena újma.

Soud prvního stupně žalobě vyhověl do částky Kč 155.175,- s úroky z prodlení 17 % od 23. 11. 1998 do zaplacení, v ostatním ohledně částky Kč 86.421,10 s příslušenstvím žalobu zamítl a zavázal žalovaného zaplatit žalobci na náhradu nákladů řízení částku Kč 4.483,-.

Proti tomuto rozsudku do jeho vyhovující části podala žalovaná odvolání.

Odvolací soud vyšel ze zjištění, která učinil soud prvního stupně, když další dokazování nebylo navrženo.

Odvolací soud se ztotožnil s názorem soudu prvního stupně, že ani při platbách do zahraničí se povinnost banky neomezuje pouze na to, aby zadala správné podklady pro další pohyb peněz, ale její povinnost spočívá v reálném zabezpečení dojití platby do určené banky. V mezinárodním bankovním styku jsou mnohdy používány zprostředkující banky, přes které platba prochází. Neurčí-li trasu platby sám klient, je na bance, která příkaz k provedení platby provedla, aby sama vyhledala vhodnou trasu. Prováděcí banka odpovídá za výběr použité banky a za to, že tato třetí banka přesun platby řádně zabezpečí. Jestliže v daném případě platba nedošla, jde o porušení povinnosti provést příkaz k převodu a v důsledkem toho o odpovědnost za škodu ve smyslu § 373 a násl. obch. zák. (zákon č. [513/1991](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále též „obch. zák.“). Použije-li ten, kdo má smluvní povinnost, k jejímu splnění další osobu, může se podle § 375 obch. zák. liberovat jen za předpokladu, že by se zprostila odpovědnosti i osoba, kterou k tomu použil.

V tomto případě byla osobou použitou k plnění povinnosti žalované I., přičemž – dovedl odvolací soud – není sporu o tom, že do této banky platba došla a tato banka rovněž porušila svou povinnost, když platbu nepoukázala dál směrem k bance příjemce. Důvod zadržetí platby jednoznačně zjištěn nebyl a není ani prokázáno, zda by se I. liberovala z odpovědnosti za škodu. Racio úpravy u ust. 375 obch. zák. spatřuje odvolací soud v tom, že oprávněný ze smlouvy se obrací s nárokem na náhradu škody vždy na svého smluvního partnera a pokud ten vznik škody nezpůsobil (smlouvu porušuje ovšem už tím, že nesplnil svou povinnosti), obrací se povinný o náhradu škody na toho, koho použil ke splnění své povinnosti. Přitom nedobytnost takové pohledávky za třetí osobou jde k tíži toho, kdo měl smluvní povinnost a nikoli k tíži jeho věřitele. Jen pokud by nemohl povinný ze smlouvy domoci se regresu náhradou škody proto, že by použitá třetí osoba měla účinnou námitku, že sama je liberována, mohl by se liberovat i účastník smlouvy ve vztahu k poškozenému.

Odvolací soud konstatoval, že je sice asi nepřipadné vytýkat žalované nedostatek odbornosti, avšak pokud měla určité rezervy v plnění svých povinností, pak jen potud, že platbu zcela ztratila ze zřetele. Od příchodu platby do I. do odnětí licence této bance uplynulo řadově 6 týdnů a nelze vyloučit, že by zásah u této banky před odnětím licence škodu odvrátil. Žalovaná nese odpovědnost i za banky platbu dále zprostředkující, ledaže by prokázala, že zprostředkující banky by se byly odpovědnosti zprostily, byla-li by škoda vymáhána na nich. To prokázáno nebylo.

Pokud jde o předvídatelnost vzniklé škody, pak jistě nemohla – podle názoru odvolacího soudu – žalovaná předvídat, že I. se dostane do obtíží, ale právě v problémových teritoriích je taková možnost

dána latentně vždy. Ostatně žalovaná sama toto riziko předvídala, jinak by se jistě nedotazovala na banky, jež hodlala k předmětné platbě použít. Bez významu není ani to, že takové platby jsou pravidelně i dražší na bankovních poplatcích. I kdyby nebylo úpravy v ust. § 375 obch. zák., nebylo by lze dospět k závěru, že žalovaná by se mohla liberovat z objektivní odpovědnosti za škodu.

Odvolací soud proto uzavřel, že i když jeho odůvodnění rozsudku není zcela identické s důvody v rozsudku soudu prvního stupně, je rozsudek soudu prvního stupně v napadeném rozsudku věcně správný a proto jej podle § 219 o. s. ř. (zákon č. [99/1963](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále též „o. s. ř.“) potvrdil.

Podle ust. § 239 odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2000 připustil odvolací soud dovolání s tím, že obecným právním problémem je otázka mezi odpovědnosti, zejména z hlediska možné liberace při zabezpečování plateb z tuzemska do zahraničí, a to především do rizikových oblastí.

Žalovaná podala proti tomuto rozsudku, a to proti prvnímu odstavci výroku (jímž byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen), dovolání, jehož přípustnosti opírá o ust. § 239 odst. 1 o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2000 a s odkazem na třetí odstavec výroku napadeného rozsudku odvolacího soudu.

Podle názoru žalované je dovolání důvodné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu ust. § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., když odvolací soud neuznal vyloučení odpovědnosti (liberaci) žalované podle § 374 resp. § 375 obch. zák.

Žalovaná cituje ustanovení § 709 odst. 1 a § 373 obch. zák. a zdůrazňuje, že jako banka sice nese objektivní odpovědnost za škodu, jestliže žalobcem poukázaná platba do určené banky na určený účet nedošla, avšak v konkrétním případě bylo porušení povinnosti žalovanou způsobeno okolnostmi vylučujícími její odpovědnost, a to jak podle § 374, tak i podle § 375 obch. zák. Žalované ve splnění její povinnosti zabránila překážka, která: a) nastala nezávisle na její vůli, b) v době vzniku závazku nebyla pro ni jako povinnou stranu předvídatelná a c) nebyla stejně jako její následky pro žalovanou odvratitelná nebo překonatelná.

Dovolatelka má za to, že skutečnost, že I. byla odebrána licence, nemohla nijak ovlivnit, neboť si lze jen těžko představit, že by soukromá osoba jednoho státu mohla zabránit veřejnoprávnímu aktu cizího státu, jímž je odebrání licence bance.

Dovolatelka se domnívá, že v době vzniku závazku tj. v okamžiku, kdy jí byl doručen platební příkaz žalobce, nemohla objektivně předvídat, že dojde k odebrání licence, když se při výběru banky řídila zprávou Bankovní asociace pro Střední a Východní Evropu (BACEE), kterou si vyžádala. Tím splnila svou prevenční povinnost. Z dikce ust. § 374 odst. 1 obch. zák. navíc jasně vyplývá, že není třeba prokazovat, že povinný skutečně překážku předvídal, nýbrž postačí, že nelze rozumně předpokládat, že by předvídal, což během řízení prokázáno bylo.

Podle názoru dovolatelky otázkou zůstává, zda mohla překonat nebo odvrátit následky odebrání

bankovní licence, neboli zabránit tomu, aby platba v I. „uvízla“. Možnost žalované odvrátit vznik škody je nutno posuzovat podle ust. § 374 odst. 1 obch. zák. objektivně. Platba provedená na základě příkazu žalobce patří mezi tzv. „hladké platby“, kterých žalovaná zpracovává měsíčně řádově desítky tisíc. Kontrola těchto plateb se provádí pouze na tzv. nostro účtech u korespondenčních bank, což jsou účty, které má žalovaná otevřené u jiných zahraničních bank. Provádět z vlastního podnětu kontrolu zpracování a stavu všech zahraničních plateb v zahraničních bankách není schopna žádná banka na světě. Provádět šetření lze pouze na základě reklamace klienta nebo banky příjemce. Žalovaná v případě platby žalobce neobdržela žádný podnět k zahájení takového šetření.

Podle názoru dovolatelky to byl právě žalobce, který si nepočínal dostatečně obezřetně a svou nečinností se na vzniku škody podílel. Nikoli k tíži žalované – jak nesprávně činily soudy obou stupňů – ale i k tíži žalobce je nutno přičíst skutečnost, že ode dne kdy platba došla I., uplynulo řádově šest týdnů. Podle smlouvy o běžném účtu z 17. 2. 1994 ve znění dodatku č. 4 byly žalobci vyhotovovány výpisy z jeho účtu po každém pohybu na účtu a žalobce si je osobně v bance přebíral. Kdyby žalobce vyvinul náležitou péči, především s přihlédnutím k tomu, že dal příkaz k úhradě do rizikové oblasti a ověřil si u svého obchodního partnera, zda platba cílové bance došla, mohlo být s ohledem na dobu 6 týdnů ještě škodě zabráněno. Pokud však žalovaná zprávu o nepřipsání prostředků na účet obchodního partnera žalobce neobdržela, nelze jí přičítat k tíži „určité rezervy v plnění povinnosti“, když „platbu ztratila ze zřetele“, jak to učinil odvolací soud.

Dovolatelka zdůrazňuje, že předností hladké platby je rychlost, protože se při této platbě hledá nejkratší trasa. Při platbě do běloruské banky byla proto trasa přes Rusko jediná možná. Posílá-li klient peníze do rizikové oblasti, měl by podle názoru žalované sám učinit opatření k odvrácení škody a poskytnout žalované potřebnou součinnost. Pokud žalobce včas neproověřil u příjemce, zda mu platba došla a následně ji u žalované nereklamoval, porušil žalobce svou povinnost podle § 384 odst. 1 obch. zák. a neposkytl součinnost podle § 376 obch. zák.

Dovolatelka má za to, že bylo-li porušení povinnosti ze závazkového vztahu způsobeno podle § 375 obch. zák. třetí osobou (zde I.), které povinná strana (zde žalovaná) svěřila plnění své povinnosti, zproští se povinná strana své odpovědnosti podle § 374 obch. zák. jen tehdy, kdy i třetí osoba není podle tohoto ustanovení odpovědná. Mezi překážky bránící podle ust. § 374 obch. zák. splnění patří i události vnitropolitické povahy. Na podzim roku 1998 se, jak známo, Ruská federace ocitla v hluboké politické krizi, která zapříčinila i pád ruského rublu a krizi ruského bankovního sektoru. Odebrání licence ruské I. bylo pak důsledkem této politické krize a tím i okolností vylučující odpovědnost I. podle § 374 obch. zák.

Dovolatelka je toho názoru, že v bankovním styku je třeba ust. § 375 obch. zák. vykládat tak, že podmínky pro zproštění se odpovědnosti u třetí osoby musí být co nejširší, přičemž přenášet nebezpečí obchodování se subjekty sídlícími v rizikových oblastech na banku není v souladu s pravidly poctivého obchodního styku.

Dovolatelka shrnuje, že i kdyby snad svou povinnost ze smlouvy o běžném účtu porušila, plně se své odpovědnosti zprostila podle ust. § 374 a § 375 obch. zák. Kromě toho žalobce porušil povinnost uloženou mu v ust. § 384 odst. 1 obch. zák. a svou nečinností ke vzniku škody minimálně přispěl (§ 376 obch. zák.).

Dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu v napadené části zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Následným podáním z 16.8.2001 pak dovolatelka navrhuje, aby dovolací soud odložil vykonatelnost napadeného rozhodnutí podle § 243 o. s. ř.

Podle bodu 17., hlavy I., části dvanácté zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1.1.2001). Podle uvedených dosavadních právních předpisů postupoval též odvolací soud, jak vyplývá z odůvodnění jeho rozhodnutí a stejně postupoval i dovolací soud.

Dovolací soud se musel nejprve zabývat přípustností podaného dovolání, neboť dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (ust. § 236 odst. 1 o. s. ř.), a konstatoval, že dovolání je přípustné podle ust. § 239 odst. 1 o. s. ř., poněvadž odvolací soud ve výroku svého rozsudku vyslovil, že se dovolání připouští. Jelikož současně odvolací soud ve výroku nevymezil, pro které otázky zásadního právního významu je dovolání přípustné, je v takovém případě dovolání přípustné pro všechny otázky po právní stránce zásadního významu, na nichž napadené rozhodnutí spočívá (jsou pro toto rozhodnutí určující) a dovolatel tyto právní otázky zároveň v dovolání vymezuje.

Otázkami zásadního právního významu jsou nejen otázky, na nichž je rozhodnutí odvolacího soudu založeno, nýbrž musí jít o otázky, které v rozhodovací praxi soudů nižších stupňů nebyly dosud právně vyřešeny, takže nelze hovořit o stabilizované soudní judikatuře. Takové otázky zásadního právního významu musejí mít tento zásadní právní význam nejen pro konkrétní rozhodnutí, ale pro všechna obdobná rozhodnutí ve věcech stejného druhu, projednávaných a rozhodovaných soudy nižších stupňů.

Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.).

Tak je tomu v posuzovaném případě, v němž odvolací soud v odůvodnění napadeného rozsudku formuloval právní otázku jako otázku „mezi odpovědností, zejména z hlediska možné liberace při zabezpečování plateb z tuzemska do zahraničí, a to především do oblastí, které jsou známy jako rizikové“.

Dovolatelka koncentruje své námitky, týkající se vyloučení její odpovědnosti (liberace), na aplikaci ustanovení § 374 a § 375 obch. zák., popř. i na ust. § 376 obch. zák. o nedostatku součinnosti poškozené strany. Z těchto hledisek podle názoru dovolatelky odvolací soud věc nesprávně právně posoudil.

Podle ust. § 374 odst. 1 obch. zák., za okolnosti vylučující odpovědnost se považuje překážka, jež nastala nezávisle na vůli povinné strany a brání jí ve splnění její povinnosti, jestliže nelze rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala a dále, že by v době vzniku závazku tuto překážku předvídala.

Podle ust. § 375 obch. zák. bylo-li porušení povinnosti ze závazkového vztahu způsobeno třetí osobou, které povinná stran svěřila plnění své povinnosti, je u povinné strany vyloučena odpovědnost jen v případě, kdy je u ní vyloučena odpovědnost podle § 374 a třetí osoba by rovněž podle tohoto ustanovení nebyla odpovědnou, kdyby oprávněné straně byla přímo zavázána místo povinné strany.

Námitkám dovolatelky a její právní argumentaci nelze přisvědčit.

Dovolací soud především zdůrazňuje, že i když oblast bankovních služeb – na rozdíl od jiných služeb, běžných v tržní ekonomice – vykazuje jistá specifika, daná povahou bankovníctví, platí i v této oblasti, že poskytovatel služeb – banka je specializovaným, vysoce profesionálním obchodníkem, který musí nést i kvalifikovanou odpovědnost za úroveň a kvalitu bankovních služeb. Tuto profesionální odpovědnost není možno přesouvat na klienta (majitele běžného účtu), který má právo očekávat, že banka uskuteční jeho jménem platby jím určeným osobám (ust. § 709 odst. 1 obch. zák.) tak, aby platba byla včas a řádně provedena.

V mezinárodním obchodním styku provádějící banka sama volí trasu, po které bude platba provedena a banku (banky) v zahraničí, které event. budou zprostředkujícími bankami, jejichž prostřednictvím bude platba postupně realizována. Provádějící (tuzemská) banka musí zároveň vzít v úvahu i všechny rizikové faktory, např. též tzv. rizikovou oblast. Odpovědnost za tento postup nelze přesouvat z kvalifikované banky na zákazníka, který volí bankovní službu mimo jiné právě proto, aby měl právní jistotu, že jeho platební příkaz bude realizován až ke konečnému adresátovi (příjemci platby).

V posuzovaném případě žalovaná jako povinná osoba použila třetí osobu – I. v M., již svěřila plnění své povinnosti, a otázku vyloučení odpovědnosti (liberaci) třetí osoby je proto nutno posuzovat podle podmínek, stanovených v ust. § 374 odst. 1 obch. zák. Je sice pravdou, že odnětí bankovní licence uvedené zahraniční bance je samo o sobě překážkou, jež nastala nezávisle na vůli povinné osoby (tj. žalované) a že jí bránilo ve splnění její povinnosti, protože nebylo možno rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala. Tato překážka by byla okolností vylučující odpovědnosti pro třetí osobu (banku I.) ve smyslu ust. § 375 obch. zák. a tedy ani třetí osoba by nebyla odpovědnou se zřetelem ke splnění obou výše zmíněných podmínek.

Rozhodné však je, že nebyla splněna podmínka třetí, tj. že třetí osoba, popř. povinná strana v době vzniku tuto překážku nepředvídala. Naopak, pro žalovanou jako osobu povinnou, která je kvalifikovaným poskytovatelem bankovních služeb, měla být tato předvídatelnost dána, již jen proto, že – jak sama tvrdí – mohla předvídat, že daná oblast v Rusku v té době je riziková. Stejný předpoklad platí i pro samotnou třetí osobu – I., která vzhledem k aktuálním hospodářským a politickým poměrům ve své zemi mohla předvídat riziko, že předmětná platba nebude realizována vzhledem k platební situaci v I.

Tento případ lze zobecnit pro všechny obdobné situace, kdy pro realizaci mezinárodní platební operace si tuzemská banka zvolí jako zprostředkující banku v tzv. rizikové oblasti, resp. v oblasti, v níž hrozí pro hospodářské i politické důvody platební obtíže, vyústující v odebrání bankovní licence. Předvídatelnost takové situace nelze přitom rozšiřovat i na klienta, předkládajícího příkaz k provedení bankovní operace, poněvadž ten nemůže mít k dispozici aktuální, relevantní informace, jež má a musí mít právě banka jako profesionální obchodník, operující na bankovním trhu. Kromě toho je třeba poukázat zejména na tu okolnost, že banka musí věnovat zvýšenou pozornost právě bankovní situaci v tzv. rizikových oblastech – to je její vysoce profesionální povinností – a nemůže jen čekat na podnět či upozornění od klienta, popř. dalších přímo zainteresovaných osob. Jestliže tedy v daném případě žalovaná po delší dobu (dokonce více jak šest týdnů) neobdržela informaci, že platba byla přes třetí osobu realizována, měla sama učinit potřebná opatření k odvrácení nebo překonání překážky, popř. důsledků z ní plynoucích.

Žalovaná se tudíž v tomto případě z objektivní odpovědnosti za vzniklou škodu (ust. § 373 an. obch. zák.) neliberovala.

Z uvedeného se podává, že právní posouzení předmětného případu odvolacím soudem je v zásadě správné a dovolací soud proto dovolání jako nedůvodné zamítl (ust. § 241 odst. 3 písm. d) ve vazbě na ust. § 243b odst. 1 věta před středníkem o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Valná hromada](#)
- [Směnečný a šekový platební rozkaz, prominutí zmeškání lhůty \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o dílo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Veřejné zakázky](#)
- [Výklad právních předpisů, přepravní smlouva](#)
- [Smluvní pokuta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zpráva o vztazích](#)
- [Zákaz konkurence](#)
- [Vypořádací podíl v bytovém družstvu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Základní kapitál](#)